

Jelentés a Harcsaszájú-barlangban 2018. évben végzett kutatási tevékenységről

Rövid összefoglaló:

2018. évben 14 alkalommal szálltunk le a barlangba. Belyukadni sehol sem sikerült. A barlang állapotában érdemi változás nem következett be.

Részletes leírás:

2018. évben 14 alkalommal történt leszállás barlangba, mely a létszámokkal összeszorozva mintegy 70 műszakot jelent. Céljuk a feltáró kutatás és a barlangvédelmi, rehabilitációs munkák voltak, illetve a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat által szervezett Barlangnap alkalmával – a nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával, a Harcsaszájú-barlang kutatásának 2008 óta tartó legújabb történetében először – 3 hagyományos túracélú látogatás is volt a barlangban.

A **feltáró kutatás** fő területe a Flik-Flak – Koporsó – Masszázs-mászás zónája volt, ahonnan déli irányba kísérletünk meg kitörést az ismeretlen területek irányában. Ettől a helytől jóformán a Lottó ötös-teremig a barlang jelenleg ismert déli határvonalán egy omladékos zóna húzódik, azaz néhol csupán egy nagy, tektonikai jellegű törés, mely a korróziós barlangképződési szakasz után keletkezhetett. Ez az omladékos töredezett zóna egyrészt nehezíti is a továbbjutást, de ugyanakkor csalogató is. Egy omladékos területen azonban nehezebb felismerni azokat a tektonikai irányokat, melyek mentén hagyományosan a feltáró akciókat vezetni szoktuk. Nehézséget jelent továbbá, hogy sziklatömbök állják utunkat és nem pedig könnyen fejthető kitöltés. Mégis inkább ezt választottuk most. Az elmúlt években sok-sok agyagot mozgattunk meg, de ez véget nem érő feladatnak tűnt, mely érdemi eredményt sajnos nem hozott.

A feltáró kutatási tevékenységhez sorolhatóak az olyan leszállások, melyek **új bontási pontok kijelölésére** irányultak. Ezek elsődleges célja - a fentebb vázolton kívül - a barlang felső járataihoz való feljutást célozták. Mint azt már korábban részben kifejtettem, a barlang járatait vertikális értelemben jobban és kevésbé oldott szintek jellemzik. Ezek között általában csak szűkebb átjárók találhatóak, melyek gyakran nehezen áttörhető álfenekekké alakultak a barlang foszilizálódása során. A Harcsaszájú-barlang szakaszaiban a legjelentősebb járatszint, melyen érdemileg a barlang legtöbb része bejárható a tengerszint feletti 160-165 méteres magasságban található. Az említett felső szint, amely tereinek tágasságával fölülmúlja az előbb említett szintet, 180-185 méter körüli magasságban húzódik. A Harcsaszájú-barlangban erre a szintre több helyen sikerült feljutni, de nagy kiterjedésű szakaszok egyidejű feltárását, bejárását többnyire omladékok és a járatok nagymértékű elcseppkövesedése lehetetleníti el. Ugyanakkor a Hideg-lyuk-barlangban ez a szint adja a legfontosabb járatokat. A barlang legfelsőbb szintjei néhány ponton 200 méter fölé is nyúlnak, a legmélyebb járatok 150 méter alattiak. Ezek az alsó járatok legtöbbször agyaggal nagymértékben kitöltöttek. Értelemszerűen a magasabb járatokban több a cseppkőképződés, az alacsonyabban fekvőbbekben kevesebb.

{A fő oldási szintek feltételezhetően összefüggésbe hozhatóak volnának a Günz-Mindel-interglaciális, a Mindel-glaciális és a Mindel-Riss-interglaciális éghajlati ingadozásaival. Ez azonban olyan alaposabb, tudományos megközelítést kívánna, mely a többi budai barlangban elvégzett hasonló kutatások eredményeit, a barlangi kiválások és a felszíni travertínók kormeghatározását is számba veszi. Ehelyett ennek felvázolására nem tennék kísérletet, pusztán megjegyzem, hogy a Pál-völgyi-barlangban is jelen van egy 160-165 méteres

magasságban található fő oldási szint; Szanyi, Surányi és Leél-Őssy szerint legalább kétszázézer éven keresztül e szinten volt a karsztvízszint (természetesen kisebb ingadozásokkal), majd rövid idő alatt 10-15 métert süllyedt, s 310 ezer évvel ezelőtt már 150 méteres tszf. magasság körül volt. (Budapest. Földtani értékek és az ember. Városgeológiai tanulmányok. Szerk.: Mindszenty Andrea. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013. p.257.) Nem meglepő, hogy a Harcsaszájú-barlangban is megfigyelhető ez, hiszen ugyanarról a barlangról van szó. A Róka-boulevard – Sisma-foszil – Várkonyi-terem avagy a PB-folyosó – Kavics-folyosó környéke képviselik ezt a 150 méteres magasság körüli szintet. Érdekes azt látni, hogy éppen akkor változhatott sokat a karsztvízszint, amikor az éghajlat melegebb volt, ekkor volt ugyanis a Mindel-glaciális végén a legnagyobb felmelegedés. Kele Sándor a karsztvízszint változását elsősorban a hegytömb lassú kiemelkedésével magyarázza, s annak mértékét közel lineárisnak tekinti az évszázadok alatt (uo. p. 259.). A terület kiemelkedése önmagában nem magyarázhatja e karakteresebb oldási szintek kialakulását, véleményem szerint sokkal inkább a klimatikus környezet.}

A **barlangvédelmi célú leszállások** között kiemelendő a Pöttyös-klub – Tej-hasadék környékének rekultiválása. Az egykor nagy energiákat felemésztő Tej-hasadéki bontás depóniáinak a fő közlekedési útvonalakból történő részbeni odébb mozgatása, és az ácsolat maradványainak a felszínre szállítása jelentették itt a fő feladatot.

Ahogy minden évben, úgy most is részt vettünk a rendszer többi tagjával együtt végzett **denevérszámlálás**on. Míg 2008 után a denevérek száma évről évre növekedett, a barlang lezárásának köszönhetően, addig az utóbbi években már inkább stagnálni látszik. (2008; 4 db; 2012: 40 db; 2013: 44 db; 2016: 109 db; 2017: 120 db; 2018: 156; 2019: 133 db) A denevérek létszáma meglátásom szerint elsősorban nem a kutatási tevékenységtől, hanem a barlang lezárásától, így a gyakori (illegális) túrázás megszűnésétől függ (a gyakran látogatott Mátyás-hegyi-barlangban egy denevért sem látni). Hiszen a barlang kutatásának éppen a legintenzívebb szakaszában növekedett a denevérek száma, mostanában pedig, mikor a leszállások ritkulnak, mennyiségük nemigen változik. A jelenlegi stagnálás pedig általánosságban a környékbeli populáció méretétől függhet. A szomszédos, sokkal kiterjedtebb járatrendszerrel rendelkező Pál-völgyi-barlangban sincsen nagyságrendileg több denevér. Természetesen a számlálás alaposságából és az időjárási körülményekből is adódik bizonyos ingadozás. Mindemellett a denevérek főleg két helyen érzik jól magukat, s telelnek nagy számban: a Pannónia-folyosóban és a Guillotine-teremben. Mindkettő már évtizedek óta ismert terem a barlang bejáratához közel, melyeket a kutatási tevékenység egyáltalán nem érint. Tágas helyek, ahol a leszálló csapatok gyorsan áthaladnak, így nem zavarják a madárkák téli álmát. A barlang belső részeiben csak elvétve található egy-egy állat. A denevérek létszámának felmérése évek óta hálózással is történik, tőlünk függetlenül. Itt jegyezném meg, hogy legjobb tudomásom szerint a Harcsaszájú-barlang bejáratánál hálózás nem történik. A Harcsaszájú-bejáratnak hitt hely valójában a Bagyura-barlang szája, ahonnan a Kis-hideg-lyuk járatai is elérhetőek egy szűkületen keresztül. A Bagyura és Kis-hideglyuk járataiban denevérszámlálás nem szokott történni, de a jövőben érdemes volna ezt is felvenni a célpontok közé.

Budapest, 2019. február 15.

Dr. Nagy Gergely
kutatásvezető